

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
CAVSSIS QVIBVSDAM
PRAEMATVRAE SENECTVTIS
PRAECIPVIS,

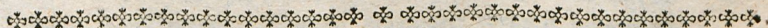
QVAM
FAVENTE SVMMO NVMINE
PRAESIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO ET DOCTISSIMO
DN. FRID. CHRIST. IVNCKERO
PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE
HVIVSQVE PROFESSORE PVBL. ORDIN. PAEDAGOGII REGII
AC ORPHANOTROPHEI HALENS. MEDICO
PRACTICO CONSTITVTO

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRO
GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
RITE OBTINENDIS

AD DIEM V. OCT. MDCCLXV.
PVBLICE DEFENDET

AVCTOR
IOANNES HENRICVS BVIHRING

KOCHSTADIO - HALBERSTADIENSIS.

HALAE AD SALAM AERE STEPHANIANO.

DISSERTATIO
CAUSSIS GIBBOSITATIS
PRAELEMBATORIAE SEQUEUTIVIS
PRAECEPIIS

AVENTE ET MOX MINE
PRAELECTIO
VRO EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO ET DOCTISSIMO
DN. FRID. CHRIST. IVNGKERO
PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE
MUNICI PROFESSORE PUBL. ORDIN. VRSABURG. REGII
AC ORTHOPRAEOTICAE HALLENSIS MEDICO
PRAESTO CONSULTIVO

IN AENA REGIA FRIDERICIANA
PRO
GRADU DOCTORIS
VNIUSERSITATIS IN AENA REGIA FRIDERICIANA
PUB. ORDIN. VRSABURG. REGII
AC ORTHOPRAEOTICAE HALLENSIS MEDICO
PRAESTO CONSULTIVO

IOHANNES HENRICVS BURNING
ROGATVS A
HALLAE AD NEMO

§. I.

De quibusdam praematurae senectutis causis praecipuis expositurus, partium mearum esse existimo, ut ante, quam illas ipsas adgredior, breuissime, quid sit senectus, et quaenam eius signa, condoceam, e quibus deinde, quid sibi velit praematura senectus, facili negotio sumus arbitraturi. Senectutis declaratio nititur quidem aetatis diuisione; dissentire autem auctores in aetatis humanae diuisione, constat: sed iam eiusmodi dissidia curiosius et fufius lectoris taedio hic recensere nolo. Bene olim monuit CARDANVS, tot retineri oportere aetatis diuisiones, quot causae se offerant diuidendi. Aetas igitur significatu late parente dicitur omnis temporis, quod viuere per naturam datur, mensura, et ordinata corporis animati per incrementum, statum ac decrementum progressio, quae ad mortem naturalem vsque se extendit. Angustiori autem significatu, et sensu medico aetas est humanae vitae periodus, septenarium annorum numerum complectens, in qua ad cursum naturae ordinarium insignes corporum et actionum vicissitudines sese exferere consueuerunt. Si igitur insigniores corporis humani vicissitudines,

cisitudines, aetatem nostram in suas partiendi periodos, tamquam fidos sequimur hodegos, non sine iusta ratione accedimus illis, qui *quatuor* earundem constituisse aequum arbitrati sunt, *primam* infantiae et pueritiae, *secundam* adolescentiae et iuuentutis, *tertiam* consistentiae virilis, et *quartam* denique senectutis. Iuuentus florescere incipit anno decimo quarto, hanc adolescentiam sequitur virilis aetas, anno scilicet vicefimo quarto atque incertis limitibus, et fere nullis praeterea, quae aetates in septenaria diuidere possint, mutationum signis, per virilem aetatem ad senectutis primordium, annum quinquagesimum, progreditur. Et vel hic homo optima fruens sanitate, ubi quinquagesimum attingit annum, *statum* sui corporis iam est transgressus. Quod iam ad reliquum vitae tempus attinet, in numeris annorum nihil praeterea est ponendum, et doctrina de annis climactericis, utpote quae e superstitione numerorum Pythagoraeorum duxit originem, friuola est, sed vires corporis aetatem designant. Lenta signorum accessione, celerius tardiusue, prout sanitatis est indoles, proficimus et decrescimus. Veteres hominem, ex quo crescere desinit, senescere dixerunt. Hisce igitur positris *senectutem esse* dicimus, *ultimam vitae humanae periodum, intra quam, dum viuendo ultra corporis statum facta semel est progressio, animi et corporis decrementum fieri solet.*

§. II.

Senectutem in tres distinguere solent partes, ita ut *primam* ipsius partem, ab anno L-LX, *senectutem viridem, alteram*, ab anno LX-LXX, *mediam* et *senium* κατ' ἐξοχην, *tertiam* vero ab anno LXX ad vitae finem dicant *decrepitam*. Aetatem saepe praeruerit animi et corporis vigor, ipsamque senectutem quod atinet, anni nihil definiunt, quibusdam enim *senectus est praecox*, aliis *fero*

fero vires cadunt. Vnde PLUTARCHVS libro *ει προσβουτερον πολυτευτον*, non ad annos, sed ad vires, reipublicae porro interesse haud oportere senes existimat. Et CICERO in Catone maiore omnium aetatum, inquit, certus quum sit terminus, senectutis nullus est, recteque in illa vivitur, quoad officii munus recte exsequi ac tueri quis possit. Quicquid autem huius sit, ut plurimum multa senibus ex se desideranda ipsorum aetas facit. TERENCEII epiphonema, *Senectus ipsa morbus*, non quidem proprie de ipso tempore ceu vltima aetatis parte valet, quia senes sunt, qui re ipsa non aegrotant, interim in plerisque

nunc felicior aetas

terga dedit, tremuloque gradu venit aegra senectus.

plurique morbosam agunt vitam, vnde et SALOMO discrete senecturem dicit *tempus afflictionis, dies malos*. Re vera senes ut plurimum vnus aut plurium actionum, quas antea secundum naturam praestare poterant, manifesta laesione laborant, vnde BRUNO dogmatic. medic. general. pag. 325. *perfectionem senectutis in ipsa imperfectione et imbecillitate consistere dixit*, omnia sensim aut citius quasi praemoriuntur, fiunt enerui, exsuccii, elumbes. Ex omnibus signis manifesta virium declinatio est conspicua, corporis enim augmentum cessat, moles vna cum robore decrescit, partes corrugantur, calor et appetitus minuuntur, dentes faciliant, somnus levis, facile turbatur, habitus corporis per se stricior fit flaccidus, et vires ira fatiscunt, ut ambulandi potentia destituantur. *Actus vitales* segnius multo succedunt, quam antea, ob languorem et sensim increbescentem partium atoniam. *Actus animales* prima quidem senectutis periodo, quae *viridis* audit, interdum satis sibi constant, sed ubi *media* iam vrget, nedum in decrepita, iudicium, memoria, maxime per se debilitata et fragilis, et

A 3

ipsi

ipsi sensus admodum hebescunt, ut, ubi sibi saltim sustinendis pares sunt senes, hac ratione PLATO de republica γεροντας διαπαίδας recte appellauerit.

§. III.

Atqui haec signa senectutem et canitiem, quae secundum aetatis cursum obrepit, satis declarant; est vero et altera, eaque morbosa circa aetatis rationem, quae illis ipsis signis in non paucis, qui adhuc longe a statu absunt, se solet prodere, unde merito appellatur praematura. Natura tamen et hic non facit saltum, nisi coacta. Itaque quum omnis vitae humanae periodus sit ordinata, quaedam corporum per tempora, durationi humanae destinata, progressio, facile quispiam non existimabit, me temere statuere, quasi homo posset hanc vel illam periodum illico transgredi. Aetatem nullam, ut cum GALENO loquor, celeriter decurrentem nouimus, ut puer altero die iam vir fiat, ut non potius sensim per epeborum et adolescentium aetates iter faciat. Comment. in VI libr. epidem. HIPPOCR. Quemadmodum vero in utroque sexu dantur senes, qui quamuis senectum ipsis sit corpus, senecta sint membra, ac supra aetatis statum sint progressi, sani et viri quasi iuuenes, virium robore, facie uegeta, pulchra et rubella gaudentes, ita dantur utriusque sexus iuniores, qui adhuc saepe longius ab annorum statu absunt, at vero corpore parum prospero utentes, morbose sani, videntur quidem ad tempus nec miseri esse, nec beati, sed breui postea in herba quasi prius, quam adultae aetati appropinquant, ante naturalem terminum perit corporis et actionum integritas, totius sanitatis fundamentum, partium robur, tenor, usus, vel imminuitur vel plane cessare incipit, mortem quasi anticipant, festinant et ante diem cursum vitae conficiunt,

consciant, quum potius per aetatis rationem adhuc non corpus solum nutriri, sed praeterea aperte statura cresci et augeri per optimam humorum temperaturam deberet, aut si ad iustam perductum sit in aliis corpus staturam, fibrae ratione extensionis tenerae ad corpus conservandum et pericula avertenda magis roborandae essent per motuum incrementum et motus tonici intensionem. quia igitur in eiusmodi morbofis hominibus decrefcere et senescere variis de causis longe citius, quam aetatis cursus id importeret, contingere solet, ita ipsorum conditionem iure senectutem praematuram et *λανθανουσαν επι θανατον οδον* dixeris. Senilis iuventus praematurae mortis est signum.

§. III.

Variae autem sunt causae, quae emaciando corpus viresque nostras atterere, conterere, pessundare et funditus destruere, ideoque canitiem et senectutem praematuram inferre valent. Verum iustam harum et absolutam inire rationem pro circumscriptis dissertationis limitibus nimis longum foret, hinc nonnullas tantum, et quidem praecipuas καὶ ἐμυδα persequi conabor. Quum igitur inter illas fasces gerit *hereditaria dispositio*, ab illa incipiam. Dari autem hereditariam dispositionem et morbos peculiare ipsi assignandos, a potentia in actum deductos, nemo facile ibit inficias. Quem enim fugit, transire ad liberos ex hereditate haemoptysin, phthisin, calculum, podagram &c. Sed de his iam explicatius disserere, eorumque causam interpretari peculiarem, nimis longum et a praesenti meo instituto plane esset alienum. Iam mihi facti veritas seu morbos esse vere hereditarios, sufficit. Plures quidem auctores de illis egerunt, veritatis rationem autem seu illorum causam aut suspenderunt, aut si quidam

ipsius fuerint arbitri, in causis mere materialibus eam deprehendisse non dubitant. Praecipua quidem, DEO ita instituyente, hereditas, quod vnum fere omnes per successiones a parentibus traditam accipiunt, ea est, quod plerique pauciores octogessimum, nedum centesimum annum viuendo compleant; oppido enim raro, ne dicam de transgressione, id accidere, satis docet experientia. Sed abeamus iam ab ista hereditate, quia iam proprie ad nos non pertinet, et videamus, quomodo *praematura* eaque *morbosa senectus* ex hereditaria dispositione et aputudine contingi queat.

§. V.

Illud ipsum omnino in eiusmodi parentibus, qui valetudinarii sunt et corpus caussarium trahunt, et visceribus corruptis laborant, potissimum situm esse, nemo non videt. Quin si vel maxime sanus sit uterque parens, mater vero sub grauiditate morbis fonticis implicatur, fieri aliter non potest, quin infanti, dum matris adhuc pars existit, saepius eueniat male affectum corpus. Et hinc in multis, suo tamen sensu, valet: *totus homo a natiuitate morbus*. Et quam hereditariam dispositionem esse instam literis ad aequales etiam habituales parentum motus congerendi et excernendi promptitudinem, adeoque morbos hereditarios ipsos promptitudinis huiusmodi ipsas congestiones et excussiones, saltem horum motuum molimina mihi habeam persuasum, duplicem causam procatarticeam, moralem et materialem profiteor, quae commotionem generatim efficit, per cuiusuis indolem autem atque inclinationem specialem producit effectum. Si igitur rem penitus cogitauerimus, hereditariam liberorum dispositionem potissimum a motibus parentum haemorrhagicis et spasticis dependere deprehendimus,

dimus, ubi locum obtinet principem plethora spissa. In thesios nostrae illustrationem haec repetere liceat momenta. 1) Liberi in imitandis parentum motibus similibus differunt ratione temperamenti, atque alii maturius impetu quodam eo feruntur, adeo ut, quum in eiusmodi liberis omnes iam periodorum morbos esse hereditarios dixeris, ad veritatem omnino dixeris; in aliis autem labes haec insita ob temperamenti indolem post aliquot aetatis periodos se euoluere molitur. 2) Interim in bene multis morbi hereditarii eo se praebent ingenio, ut in liberis contumacius plerumque se gerant, maiori impetu et longiori, quam in parentibus antea, insultent duratione, adeoque pluribus ac grauioribus ipsos exponant incommodis ac periculis. 3) Exquisite tamen idem morbus parentum prius in liberos non transit, quam aetatis congrua praesto sit ratio, hoc est, quando eandem aetatis periodum viuendo attigerint, quo parentes generantes illi fuerunt obnoxii. 4) Experientia quoque edocemur, morbos hereditarios non raro tum demum in liberis inchoari, ubi molimina vel etiam veri morbi cum ipso hereditario propinquitate quadam coniuncti idemidem praecessere. Ita a parentibus phthificis nati non illico, sed debita aetatis demum periodo fiunt phthistici; interim aetate puerili iam narium haemorrhagiis, anginis, affectionibus asthmaticis rufficulosis, conuulsibus diuexantur, et adolescentes postea facti peripneumonia, haemoptysi et saepe phthisi comite afficiuntur. 5) Hocce phaenomenon tamen non supponit, quasi ipsi parentes hisce gradibus antea ad morbum cum liberis communicatum adscenderint, ceu ab haemorrhoidario natus parente, mature quidem crebris narium haemorrhagiis laborat, et demum pro aetatis ratione euadit haemorrhoidarius, licet parens ante molimina haemorrhoidalium eiusmodi narium haemorrhagiis fuerit numquam obnoxius. Quae quum

B

ita

ita sint, et congestiones haemorrhagicae a parentibus congenitae, versus quamcumque demum regionem directae, caput, pectus et abdomen, aut frustra fuere, et tam facile varia aemula mala, sat graua, in liberis pariant, aut modo citius, modo tantisper serius iisdem laesionibus ipsos opprimant, qua ratione vitam illis promiferis longiorem? Per experientiam enim constat, esse familias, ubi liberi ob eiusmodi onerosam hereditatem vix tricesimum aut quadragesimum attingunt annum, sed ante diem senescentes praematura morte decedant. Etenim non ignoramus, tempus viuendi corpori eiusque viribus, quibus morbis, destructioni, adeoque morti ipsi resistere debet, apprime esse consentaneum, si igitur corpora quaedam humana iam inde ab ortu sint praedita vitiosa motuum actione, facile possumus arbitrari, fieri aliter non posse, quin eiusmodi affectorum corporum duratio diu stabilis manere non valeat. Naturam quidem hic mutare difficile est, nec licet semel mixta nascentium elementa convertere, numquam enim reciduntur plane vitia corporis, quae nobiscum creuerunt. SENECA L. II. de ira, c. 18. 20.

§. VI.

Et si porro quicquam ita comparatum, vt vel in perfecta antea sanis hominibus tamquam exitiosum et lentum venenum omnem vitam frangat, adeoque senectutem praematuram quam maxime festinare valeat, est profecto, vbi

Perstat — fortuna tenax vorisque malignum

Opponit nostris insidiosa pedem,

OVID. IV. de Ponto.

seu vita calamitosa et nimiae, quae cum eadem coniunctae sunt, animi perturbationes. Scilicet

— — tri-

— — tristitia rebusque similis
corpora franguntur.

Fortunae iniuria circulos nostros, quos duxeramus, saepe ita turbat, ut ne quid adhuc liceat nostro arbitrio vivere, in primis multi simul non habeant, quae ad victum parari solent. Facile quilibet perspicit, quantum momenti hac in re sit positum. Vitae autem calamitosae conditiones nimis longum foret hic recensere. Animi perturbationes vim peculiarem in nervos et viscera abdominalia exserere animique conditionem motus vitales vel conservare vel destruere, inter omnes constat. Mutuum, ac tyrannicum saepe est imperium, primarum viarum in animam, et animae in primas vias, quod satis mirari non possumus. Animi pathemata cum negotio chylicationis propinquam habent cognationem atque ingens est imperium in illius officinae nervos, illa in primis pathemata, quae largissimo cuiusvis taedii complexu continentur. Et vix dici potest, quae mala altior, nimius et continuus moeror, tristitia, curae, cogitationes profundiores, magis infixae et contumaciores nervis et visceribus chylopoeis inferant, id quod nervorum debilitas et vis vitalis abolita, nutritionis defectus et fibrarum inde inducta rigiditas. Omnes actiones, in quibus vita et sanitas ponuntur, motu absoluuntur, hic autem dependet a nervis, ab illis partibus solidis fibrosis, quae per legem elateris, quo pollent, virtute praeditae sunt contractili, quae autem perit in fibris alicuius partis, per cuius vasa sanguis non rite libereque circuit, cuiusque partis nervi quocumque modo sunt laesi. Inter nervosam et arteriosam contractionem nihil magis subvertit aequilibrium quam in diuturnum tempus productus animi moeror, sub quo oritur exterioris habitus constrictio, dolere enim quempiam, facies integra testatur, in quam plena amaritiae se demittit moeror, nativam genarum

purpuram altior et continuus decoquit edax tristitia, ac fit sanguinis ad interiora repressio, qua constrictione atque interiori humorum accumulatione, quo diutiores perstant, tonus et robur partium enervatur, ventriculi et viscerum vigor destruitur, digestionis et nutritionis negotium redditur impeditius, omnes se- et excretiones vacillant, et omnis somnus, quo vires refici deberent, turbatur, et ipsas ossium medullas nimia moeroris indulgentia corrodit, et vel ipsi capilli in quibusdam incani proueniunt, indicio, ipsos ante diem fenescere, quos capillos si microscopio curatius exploraueris, inanes et medulla vacui, colore destituti vero apparent. Et quem fugiunt morbi chronici, qui diuturna pathemata sequuntur taediosa, vt adeo nullum plane superfit dubium, praematuram inferre senectutem.

§. VII.

Quemadmodum corporis habitus ad pericula in morbis praedicenda multum facit, ita etiam extra illos ipsius habere rationem valde expedit. Itaque in praesentia *graciles* inter et *squamosos* breuioris et longioris vitae causa prognosticam institutam comparationem, e qua dispalescet, *graciles* praesquamosis ita esse natura comparatos, vt facilius habitum induant senilem, et citius moriantur, quam *squamosi*, id quod non ideo statuo, quasi alimenti defectu, vnde vix ossibus haerent, id eueniat, sed ob mala varia, quae ipsis accidere eorumque sanitati obesse possunt. Paradoxon quidem hoc videri posset, sed res veritatis est exploratae, nec est, cur contra meam sententiam quispiam *graciles* iubeat magno esse animo, mihique opponat dictatoris nostri, HIPPOCRATIS aphorismum XXXXIII. Sect. II. vbi *qui natura, inquit, valde sunt crassi, celerius moriuntur, quam graciles.* Quem apho-

aphorismum Cicero noster, C. CELSVS L. II. c. I. ita reddit, *obesi plerumque acutis morbis ob difficultatem spirandi strangulantur, subitoque saepe moriuntur*, adeoque huic aphorismo suum quoque addit symbolum. At vero eidentissimum est, HIPPOCRATEM loqui non de crassis in genere, sed de VALDE crassis, particula augmentatiua, et quidem *κατα φύσιν*, qui natura tales sunt, velicse von Natur gar sehr dicke, fette und dickbäuchige Leute sind, celerius moriuntur, quam graciles, scilicet suffocatione, apoplexia, quod per antecedentes et consequentes patet aphorismos. Etenim obesitas duplex est, alia naturalis, congenita, e nimio esu subinde aucta, vt sint *γαστροεις*, qui ordinarium habitum excedunt, extensi in sola latitudine, quam longitudini conueniat e pinguedine et adipis copia, adeo vt venter fasciis opus haberet, *απαρθηται*, quia prae obesitate in illis vix neruus apparet. Atqui hi sunt, de quibus valet HIPPOCRATIS aphorismus, haec obesitas ob vaforum compressionem est admodum periculosa. Alia vero est aduentitia, adscititia seu carnis, que si modica est, illa longe melior. Huius ordinis sunt squamosi, quos ratione praematuri habitus senilis a gracilioribus disiunctos esse sum professus. Homines nimirum, quorum quidem longitudo excedit proportionem latitudinis, sed modo carnosus, neruosus, in quibus carnis quidem et musculorum moles, at corpus solidum, succis plenum, intra modum vero constitutum, membrorum iusta proportio, ampla pectoris latitudo, firma latera. Quadratos, lacertosos, corpora *ευσταχια* appellat CELSVS. Fleischichte, leibige, dauerhafte, fernhafte Leute. Optimus enim habitus est corpus non nimis squamosum, nec nimis gracile: In mediocritate omne bonum, at in extremis omne malum. Iam igitur graciliores, qui prae illis facilius induunt habitum senilem, sunt *natura tales*, ab ineunte aetate, a primigenia conformatione, qui ab ordinario habitus

modo deficiunt, ab emaciatis quidem non longe absunt, e naturali tamen corporis constitutione, qui amplis vasibus, multo sanguine et insigni gaudent agilitate. Gracilior quidem corporis habitus multis de causis est collaudandus, praesquamoso, si autem est immodicus suos quoque patitur manes, unde si hac in re semper daretur optio, esset eligendum corpus mediocri conformationis. Quo graciliora sunt corpora humana, eo sensibilia et magis irritabilia ob texturam sensuumque vigorem, quo fit, ut periculis, quibus obiiciuntur, pluribus subeundis et defungendis plane non sufficiant. Causae vero, quibus, ut gracilioribus valetudinem confirmatam vitamque longiorem non tribuam, prorsus adducor, hae fere sunt, 1) quia teneriori ipsorum corpori amplae venae insunt et arteriae, et ob largiorem sanguinis massam sunt plethorici, 2) inde per se, atque in primis quum in negotiis non sint tardi, sed veloces, sanguinis ebullitioni obnoxii, si igitur contentum maius, quam ut continens retinere possit, data porta erumpit, unde haemoptyses &c. quod si autem intra orgasmum molimen maneat, alia mala, quae infert plethora commota, e. g. congestiones, putredinem, interna ulcera oriuntur. 3) Quae eo promptius accidere possunt, quum sint ad iram adeo propensi, imo interdum temerarii, unde febres cuiusvis generis. 4) Debilitantur a quouis motu resolvente, nedum nimio, unde, quia humiditatis necessariae, in qua vita consistit, defectu laborant, ad contabescentiam, hecticam sunt proclives. 5) A caloris et frigoris vicissitudinibus magis infestantur, quam squamosi, dum praesidio pinguedinis non sunt muniti, licet arte suppleri possit libero arbitrio, satis tamen praecipuas partes thoracis et abdominis a rigidioris caeli insultu eiusque noxis plerumque non defendunt. 6) Famen non facile tolerant, vigiliis infestantur, praesertim aegrotantes. Et denique a quavis causa externa violenta,

violenta, vt contusione, verberatione, casu &c. grauius laeduntur, quam squamosi, et quae sunt adhuc reliqua alia. Ex his igitur allatis, credo, graciliores prae squamosis facilius induere habitum senilem et breuiori dierum epilogo praematurae vitae scenam et fabulam conficere, euidentis fati esse ac planum.

§. VIII.

Quum in senectute naturali et matura sit vniuersalis fibrarum durities, ita ratione temperamenti *homines melancholici* ob corporis texturam et omnium motuum segnem et negotiosam actionem ad hunc *statum senilem* et macilentum prae aliis sunt *procliuiores*. Etenim si corporis habitum intuemur, densum illum atque siccum, sanguinem vero minus dilutum, crassum esse, constat, et quum ratione temperaturae et texturae reliquum corpus huic constitutioni apprime respondeat, tonus partium fibrosarum, quae admodum spissae, compactae et aridae sunt, est valde tensus. Et haec fibrarum arida, compacta et constricta constitutio quia non ab imbibitione, sed a vera in solidum siccum densitate oritur, pori etiam sunt arctiores, quam in vlllo alio temperamento, vasaque ampla anguifera apparent atque etiam extensa.

§. VIII.

Quae quidem omnia §pho antecedente dicta spissis humoribus mouendis apta sunt, pulsus tamen, quamuis fortis, magnus et plenus ob humores crassos fortioremque solidarum partium renifum est tardus, hinc talis etiam motus progressiuus, secretiones et excretiones segnes, quibus ex assè appetitus parcior et nutritio tardior respondent. Quibus actionibus negotiose segnioribus, quum

quum per causas alias, morales in primis, vitam sedentariam, vigiliis, meditationes profundas et continuas, moerores, inuidiam, iracundiam, auaritiam eiusmodi accidere soleant accessiones, atque humores in partes adeo densas et per adstrictionem tonicam rigidas altius non admittantur ac insinuantur, sed in interioribus contineantur intimius atque obstinatius, nihil inde facilius, quam ut stagnationes, infarctus oriantur, qua re partium solidarum et fluidarum proportio eo sollemnius suspenditur, nutritio longe parcior euadit, sanguis multo spissior, quam ante, vnde fibrae ob aquositatis defectum, quo per se melancholicorum sanguis laborat, flexiles seruari et emolliri non possunt, durantur potius, calor et color exiguus, et habitus macilentus ingrauescens, facies immutata ad senilem, quam proxime accedit. Quae dum infra aetatis statum citius seriusue eueniunt, quid impedit, quo minus hisce melancholicis praematuram tribuas senectutem.

§. X.

In *rerum sex non naturalium*, vti loquimur, numero esse mirifico deprehendimus effectum *aërem*. Etenim a diverso aëris spiramento sanguinis et vitae dependet conditio. Quale aëris ingenium, talis respiratio, sanguinis circuitus, secretionum et excretionum successus. Sufficiens quoque sit, debito elateris gradu gaudens, nec nimis rarus, nec nimis densus, et qualitate temperatus, *ang. amarus*, ait HIPPOCRATES, hoc est, nullo qualitarum siue primarum, siue secundarum excessu peccans. Quum autem aër quasi instar menstrui cuiusdam vniuersalis se praebeat, quod hinc inde, prout sunt pro locorum diuersitate corporum effluuia, varii generis qualitates absorbet, ita e. gr. aër effluuiis viginosis et aqueis infectus sanguinique intra pulmones commistus segnem

fegnem illum et glutinosum reddit, et massam inutili afficit pondere. Ita caelum densum, nubibus oblitum, raucitates, morbos pectorales infert. Aër frigidior et asperior si tempore spirat plurimo, respirationis actioni, quam maxime est inimicus, et quanta torpeat densitate elementum, testantur thermometra. Nimio et perpetuo calore humores expanduntur, pori dilatantur, spirituosae et subtilissimae sanguinis partes ad vires apparate necessariae per nimium sudorem auferuntur, hinc longe citius fibrarum rigorem et praematuram iunioribus senectutem importat, ita e. gr. pubertas populis meridionalibus citius, quam septentrionalibus oritur, sicuti fidem historici faciunt, hinc ipsos etiam praemature deficere et senescere consequitur. Et quae non motuum et morborum accessiones in humanis corporibus subitaneae aëris infestae mutationes, vel ob sublatum aequilibrium, quo natura in macrocosmo adeo est frequens, accelerando vniunt, et damna identidem variant? Sed nolo ulterius hic philosophari.

§. XI.

Commemorari quoque mihi liceat, ad praematuram senectutem *diuersa quoque climata suum contribuere symbolum.* Medice enim quando de climatibus fermocinamur, non adeo longitudinis vel breuitatis dierum ob inclinationem vel declinationem ab aequatore ad alterutrum polum habemus rationem, sed quae caloris et frigoris conditiones et vicissitudines, quae nascencia salubria et insalubria, hominum temperamenta, mores, vitae genus, victum vestitumque, dispositiones ad morbos, et quae sunt plura, animaduertere solemus. Diuersus aër, diuersa climata, diuersa etiam natura; et differens rerum salubrium et insalubrium actio, hinc variae etiam causae destruentes solidarum et fluidarum conditio-

ditionem. Quae si rite arbitramur, diuersis climatibus causas naturales proprias et indigenas ad morbos, vitam longiorem vel breuiorem, senectutem naturalem vel praematuram offendemus. Quippe climatis salubritas aut insalubritas ex effectu cognoscitur, estque nullum maius maligni aëris argumentum, quam quum sub eiusmodi tractu homines vel morbis endemiis, propriis et quasi vernaculis a causis indigenis prognatis frequenter aegrotent et breuiori vitae spatio emenso communiter commoriantur.

§. XII.

Sed commode etiam oportet iam *statio quaedam vitae peculiaris* considerari. Est hominum genus, qui ex illis rebus, in quibus sollicita ipsorum versatur industria, in operae pretium tantum non semper graua faciunt sanitatis damna, *metallifossores*, homines ad miserationem laboriosi, viscera terrae scrutantes sua ipsorum viscera ita laedunt, vt praematuram sibi senectutem et mortem acquirant. Praeter alios morbos, e. gr. artuum contracturam, affliguntur insigni asthmatis specie, *Bergsücht*, dicta. Aliter etiam fieri plane non potest, si mineralium succorum effluvia, ignes centrales sublatos, *das böse Wetter und Schwaden*, cogitaueris. Sed vltro etiam hic largior, atmosphaeram in ipsorum cryptis, nec euaporamenta noxia semper non esse inculanda, quam bene multa inter malleationem, verberationem, discussionem durissimarum minerarum maxime exigua ressegmina, quasi atomica spiritu attrahunt, quam multa mala ob principia salina, sulphurea, mercurialia, saturnina, arsenicalia neruis et visceribus maxime inimica, intra ipsorum viscera non fiunt, quibus adiunxeris fusores, separatores et alios huius generis laboratores. Plerique tandem habitu corporis strigoso, lenta tabe consumiti
 misere

misere degunt, tenues hominum umbrae, inanes corporum folles, mala ossium adhuc congesta compago, pallida mortis exordia, paucis, mera sceleta ad breue temporis spatium apparent.

§. XIII.

Sed progredior ad aliam causam. *Multum, sane, refert, propitium habere stomachum.* Motus ventriculi et intestinorum peristalticus magnum salutis nostrae praesidium, at exitii quoque auctor certissimus. Hinc canon: fundamentum vitae in sanguine, sanitatis in Stomacho. Chylificatione semel vitata, haec vitia non semper facile correxeris, quicquid eius non corrigitur in prima coctione, vix corrigitur in secunda et tertia. Ventris segnitias, omnium confusio. Appetitus prima instantia est in ventriculo, et hoc alimenti desiderium est in gratiam nutritionis, quae etiam rite procedit, si motus ventriculi et intestinorum peristalticus non est deprauatus. Quando *SENECA* epist. XXI. *Venter, inquit, praecipua non audit, pascit, appellat. Non est autem molestus creditor, paruo dimittitur, si modo das illi, quod debes, non quod potes.* Appetitus et nutritio est quidem functio naturalis, et praecipua, et licet, quod functionum naturalium genuinus est character, citra nostram deliberationem et voluntatem succedat, mens tamen nostra in consensum venit, appetitu nimirum naturali admonita, ut ipsi satisfaciat. Et profecto egregie *SENECA* allatis ipsius verbis praecipit, appetitum naturalem esse alterum, alterum vero voluptatis instinctu peruersum, ubi stomacho non damus, quod ipsi debemus, sed quod possumus, nihil non ingerimus, quicquid peruersus appetitus suadet. Id quod, quanta oeconomiae vitali inferat damna, si quotidie, et pleraque inuito stomacho maiorem quantitatem ciborum deuoramus, et

si vel optimae fuerint notae, nedum alimenta dura, sicca, crassa, ponderosa, aut qualitate diuersissima, vt quasi confusum Chaos Quidianum appellari mereatur, vix dici non potest. Etenim quomodo in vsum corporis haec demum conuertenda, quum stomachus ipsis subigendis non par futurus sit? Tantum abest, vt bene digerantur, vt potius in eodem maximam partem imperfecte digesta haereant, diutius morentur, alia quidem citius, alia difficilius concoquantur. Fit igitur corrupta crassis, stomachus distentus afficitur spasmis, quos sequitur atonia, roboris stomachi muscularis destructio, cruditarum coaceruatio, et quo magis nutriatur deinde corpus, eo plus laeditur, succi vitales minuuntur, vasa minima, quae succum nutritium deberent transmittere obstruuntur; quibus obstructis fibrarum corruptio suceffiuè efficitur, hinc omnium partium porro deficit nutrimentum atque integritas.

§. XIII.

Atqui haec omnia antea dicta eo magis et citius in illis, quibus non sunt valida viscera et motus muscularis plane nullus, contingere debent. Hinc quae desiderantibus sunt alimenta, onera sunt et damna semper plenis, et miserabilior a cruditatibus, quam a fame macies. Et

Quibus in solo viuendi causa palato est.

(IUVENAL. Satyr. XI. V. II.)

et qui fuerunt ipsi venter, vt loquitur SALLVSTIVS, sunt demum quasi sine ventre, scilicet

Esca alitur corpus, corpus corrumpitur esca,

Vimque suam minuit, si quid protruditur vltra.

(TERTVLLIAN. ad senator. c. II. V. 36.)

Quae

Quae, perpendas quaeso, si in adolescentibus aut viris iuuenibus, qui adhuc consistunt in quocunque corporis augmento, contingunt, nonne his, quae dixi, positis, sensim senectutis et contabescientiae signa, adeoque senectus praematura ipsa apparebunt?

§. XV.

Transeundem nunc esset ad alias causas praematurae senectutis, quales sunt crassior victus, orium nimium, nimius labor, abusus veneris et multi morbi perpessi; sed limites dissertationis et rationes meae domesticac id non permittunt, sed iubent scribere

T A N T V M.

V I R O
PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
IOANNI HENRICO BVIHRING,
LAUREAM PROPEDIEM OBTENTURO
AMICO SVO SVAVISSIMO
APPONI CURAVIT
PROCOPIVS KOLLOSSOWSKY,
RVSSVS.

Oportunitatem diu desideratissimam laetus arripio Amice suavissime, significandi quanti TE, ob egregias animi TVI dotes, et singularem, quo me prosecutus es amorem, faciam. Dulce enim fuit a latere TVO semper adesse et vtilia consilia, quae suo robore se commendabant, capere. Et quamvis triste sit a tali diuelli amico, cuius consilio in studiis multum laeuatus fui; interim i felix, si quidem dignum hygea laurea cingit corona, eat TVCVM virtus inliuiduo passu, et quem nacti sumus amorem aeternitas communicet. Vale.
Dabam Halae Die IV. Octobr. A. 1765.

Ber:

Vorher muß die schönste Rose,
 Klein und sparjam und gering
 Frühlingsläste in sich trinken;
 Dann verschwinde sie jeden Reiz:
 So lacht, Freund, die Frucht der Blüte
 Deiner jugendlichen Zeit.
 Sieh den Lohn des edlen Fleißes,
 Sieh das Glück des langen Fleißes,
 Das Dich, Deiner würdig küßt.

D beträte doch ein jeder
 So den großen Weg des Ruhms!
 Glücklichs Vaterland, du sahst
 Kein unnützes Glied an dir.
 Du kannst vieles von Ihm hoffen,
 Meinen Freunde, dem der Fleiß,
 Heute grünende Verdienste,
 Nächstens würdige Verdienste,
 Um die treue Schläse schlingt.

Heil euch! Eltern, eure Hoffnung
 Lacht nunmehr erfüllt euch zu,
 Erndtet von Ihm jede Freude,
 Die eur edles Herz verdient.
 Wenn Ihm noch sein graues Alter,
 Mancher Greis verdanken wird!
 Wenn Er manchen Jüngling rettet,
 Wenn Er (o! —) wol selbst euch rettet,
 Dann denkt froh an diesen Tag!

Ich, dem Vaterland und Freundschaft,
 Mit Dir lange schon verband,
 Sehe jetzt Dein Glück, und Freude
 Fließt durch alle Adern hin.
 Sey noch künftig hin so glücklich,
 Als Du heut anfängst zu seyn!
 Lebe, Deiner Eltern Freude,
 Lange vielem Volk zur Freude.
 Leb auch mir zur Freude wohl.

Ernst Christoph Metebusch,
 aus Quedlinburg
 d. H. G. G. B.

Ua 4711

ULB Halle
003 941 760

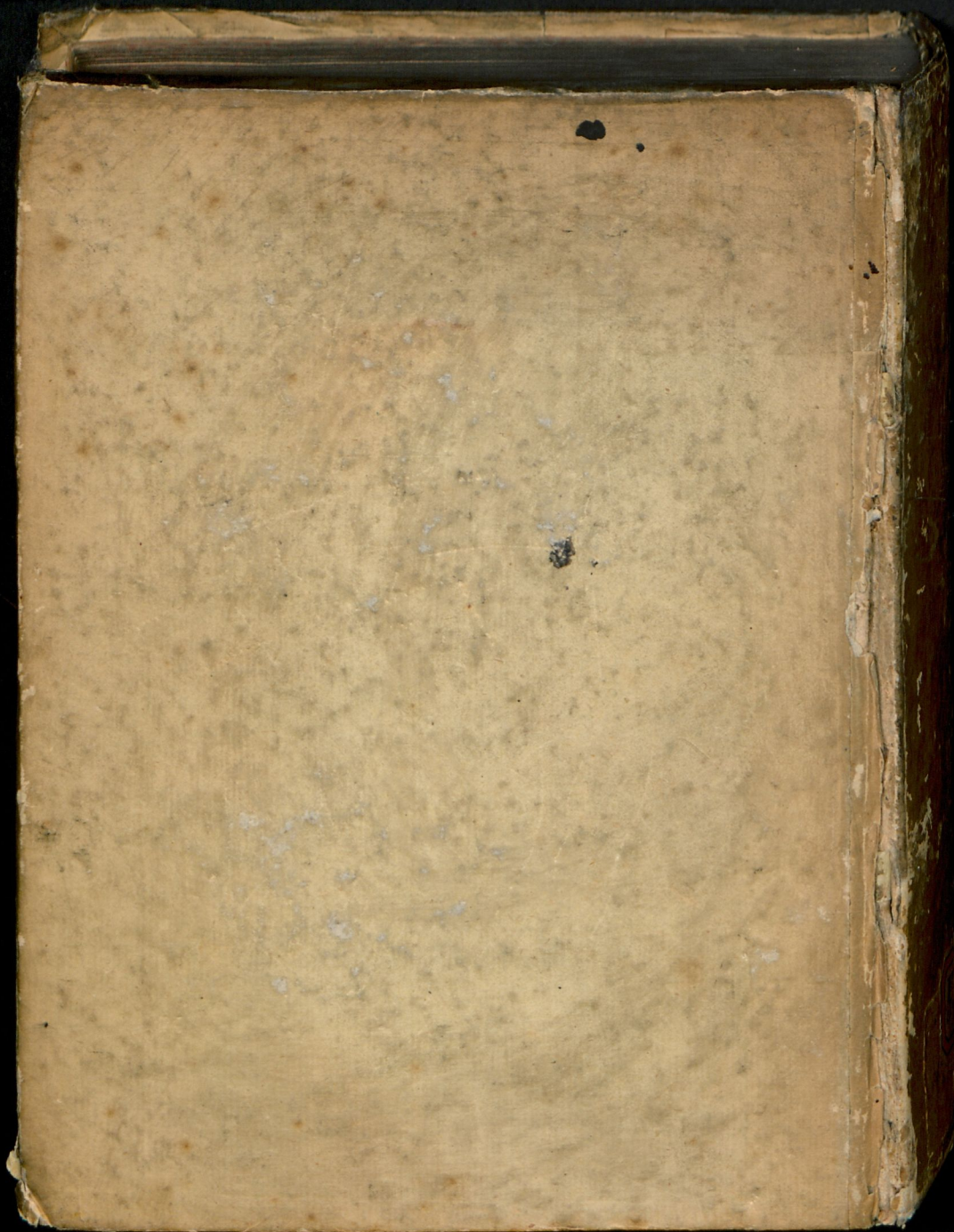
3

St.

4

200 14 15

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA

DE

CAVSSIS QVIBVSDAM
PRAEMATVRAE SENECTVTIS
PRAECIPVIS,

QVAM

FAVENTE SVMMO NVMINE

PRAESIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO ET DOCTISSIMO

DN. FRID. CHRIST. IVNCKERO

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE

HVIVSQVE PROFESSORE PVBL. ORDIN. PAEDAGOGII REGII
AC ORPHANOTROPHEI HALENS. MEDICO

PRACTICO CONSTITVTO

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRO

GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
RITE OBTINENDIS

AD DIEM V. OCT. MDCCLXV.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

IOANNES HENRICVS BVIHRING

KOCHSTADIO-HALBERSTADIENSIS.

HALAE AD SALAM AERE STEPHANIANO.

